https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Jo‘rayev Abdumannon Rustamjon o‘g‘li
Sarbon Universiteti talabasi
E-mail: abdumannon297@gmail.com

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SUN’IY INTELLEKTNI HUQUQIY TARTIBGA SOLISH MUAMMOLARI VA ISTIQBOLLARI (O‘ZBEKISTON MISOLIDA)

Annotatsiya

Mazkur ilmiy maqolada raqamli transformatsiya jarayonlarining jadal rivojlanishi sharoitida sun’iy intellekt (SI) texnologiyalarini huquqiy tartibga solishning dolzarb masalalari tahlil qilinadi. Sun’iy intellektning davlat boshqaruvi, sud-huquq tizimi, iqtisodiyot va ijtimoiy sohalarga keng joriy etilishi yangi huquqiy muammolarni yuzaga keltirmoqda. Tadqiqotda O‘zbekiston Respublikasida sun’iy intellekt sohasidagi normativ-huquqiy baza holati, mavjud bo‘shliqlar va ularni bartaraf etish mexanizmlari ilmiy asosda o‘rganildi. Shuningdek, xalqaro tajriba bilan qiyosiy tahlil asosida milliy qonunchilikni takomillashtirish bo‘yicha aniq taklif va xulosalar ishlab chiqildi. Tadqiqot natijalari O‘zbekiston–2030 strategiyasida belgilangan raqamli davlat va innovatsion iqtisodiyotni shakllantirish jarayonida huquqiy mexanizmlarni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: sun’iy intellekt, raqamli huquq, huquqiy tartibga solish, raqamli transformatsiya, O‘zbekiston–2030.

Аннотация

В статье анализируются актуальные проблемы правового регулирования искусственного интеллекта в условиях цифровой трансформации. Широкое внедрение технологий искусственного интеллекта в государственное управление, судебно-правовую систему и экономику порождает новые правовые вызовы. На основе анализа законодательства

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Республики Узбекистан выявлены существующие пробелы и предложены пути их устранения с учетом международного опыт.

Ключевые слова: искусственный интеллект, цифровое право, правовое регулирование, цифровая трансформация.

Abstract

This article examines the legal regulation of artificial intelligence in the context of rapid digital transformation. The integration of AI technologies into public administration, the judicial system, and the economy creates new legal challenges. Based on a comparative analysis, the article proposes recommendations for improving national legislation in line with international standards and the Uzbekistan–2030 strategy.

Keywords: artificial intelligence, digital law, legal regulation, digital transformation.

Kirish

Bugungi kunda raqamli transformatsiya jarayonlari jamiyat taraqqiyotining asosiy omillaridan biriga aylandi. Ayniqsa, sun’iy intellekt (SI) texnologiyalarining davlat boshqaruvi, sud-huquq tizimi, iqtisodiyot, sog‘liqni saqlash va ta’lim sohalariga jadal joriy etilishi huquq tizimi oldiga mutlaqo yangi vazifalarni qo‘ymoqda. Sun’iy intellektning qaror qabul qilish jarayonlarida ishtiroki inson huquqlari, javobgarlik, shaffoflik va adolat tamoyillarini qayta ko‘rib chiqishni talab etadi.

O‘zbekiston Respublikasida so‘nggi yillarda raqamli texnologiyalarni rivojlantirish, elektron hukumat tizimini takomillashtirish va innovatsion iqtisodiyotni shakllantirishga qaratilgan keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston–2030” strategiyasi hamda “Raqamli O‘zbekiston – 2030” dasturida sun’iy intellekt texnologiyalarini joriy etish ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Mazkur jarayon esa sun’iy intellektni huquqiy jihatdan tartibga solishning aniq, izchil va samarali mexanizmlarini ishlab chiqishni taqozo etadi.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Hozirgi kunda O‘zbekiston qonunchiligida sun’iy intellekt tushunchasi va uning huquqiy maqomi bevosita mustahkamlab qo‘yilmagan. Amaldagi normativ-huquqiy hujjatlar asosan axborot texnologiyalari, shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish va raqamli xizmatlarni tartibga solishga qaratilgan bo‘lib, sun’iy intellektning mustaqil subyekt sifatidagi faoliyati, algoritmik qarorlar uchun javobgarlik masalalari yetarli darajada yoritilmagan.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi — O‘zbekiston Respublikasida sun’iy intellektni huquqiy tartibga solish holatini tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash hamda milliy qonunchilikni takomillashtirish bo‘yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot doirasida sun’iy intellektdan foydalanish bilan bog‘liq huquqiy xavflar, javobgarlik mexanizmlari va ularni bartaraf etish yo‘llari o‘rganiladi.

Metodlar (Methods)

Tadqiqot davomida umumilmiy va maxsus yuridik metodlardan kompleks foydalanildi. Jumladan, dialektik metod orqali sun’iy intellekt va huquq o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik tahlil qilindi. Normativ-huquqiy tahlil metodi yordamida O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi, qonunlari, Prezident farmon va qarorlari o‘rganildi.

Shuningdek, siyosiy-huquqiy metod asosida sun’iy intellektni tartibga solishga oid xalqaro tajriba tahlil qilinib, uni milliy qonunchilikka moslashtirish imkoniyatlari ko‘rib chiqildi. Tizimli yondashuv metodi orqali sun’iy intellekt bilan bog‘liq huquqiy munosabatlar yagona mexanizm sifatida tadqiq etildi.

Natijalar (Results)

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, O‘zbekiston Respublikasida sun’iy intellekt sohasida alohida maxsus qonun mavjud emas. Biroq “Axborotlashtirish to‘g‘risida”, “Shaxsiy ma’lumotlar to‘g‘risida”, “Elektron hukumat to‘g‘risida”gi qonunlar sun’iy intellektdan foydalanish jarayoniga bilvosita ta’sir ko‘rsatadi.

Tahlil natijasida aniqlanishicha, sun’iy intellekt asosida qabul qilingan qarorlar uchun javobgarlik subyekti aniq belgilanmagan. Bu holat ayniqsa sud-

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

huquq amaliyotida va davlat xizmatlari ko‘rsatishda muammolarni yuzaga keltirishi mumkin. Bundan tashqari, algoritmik xatoliklar, diskriminatsiya va shaxsiy ma’lumotlar xavfsizligi bilan bog‘liq xavflar mavjud.

O'zbekistonda SI orqali sodir etilayotgan jinoyatlarning eng keng tarqalgan turlari:

Deepfake (Soxta tasvir va ovoz): Mashhur shaxslar (blogerlar, san'atkorlar yoki davlat arboblari) qiyofasi va ovozini SI yordamida soxtalashtirib, odamlarni sarmoya kiritishga yoki onlayn kredit rasmiylashtirishga undovchi videolar yaratilmoqda.

Kiberfiribgarlik: 2024-yilda kiberjinoyatlar ulushi umumiy jinoyatchilikning 44,4% ini tashkil etdi. Bu shuni anglatadiki, deyarli har ikkita jinoyatdan biri raqamli texnologiyalar orqali sodir etilmoqda.

SI yordamida ma'lumotlarni qayta ishlash: 2024-yilda SI yordamida noqonuniy tayyorlangan va tarqatilgan materiallar soni 3 553 tani tashkil etgan (bu 2023-yilga nisbatan sezilarli o'sishdir).

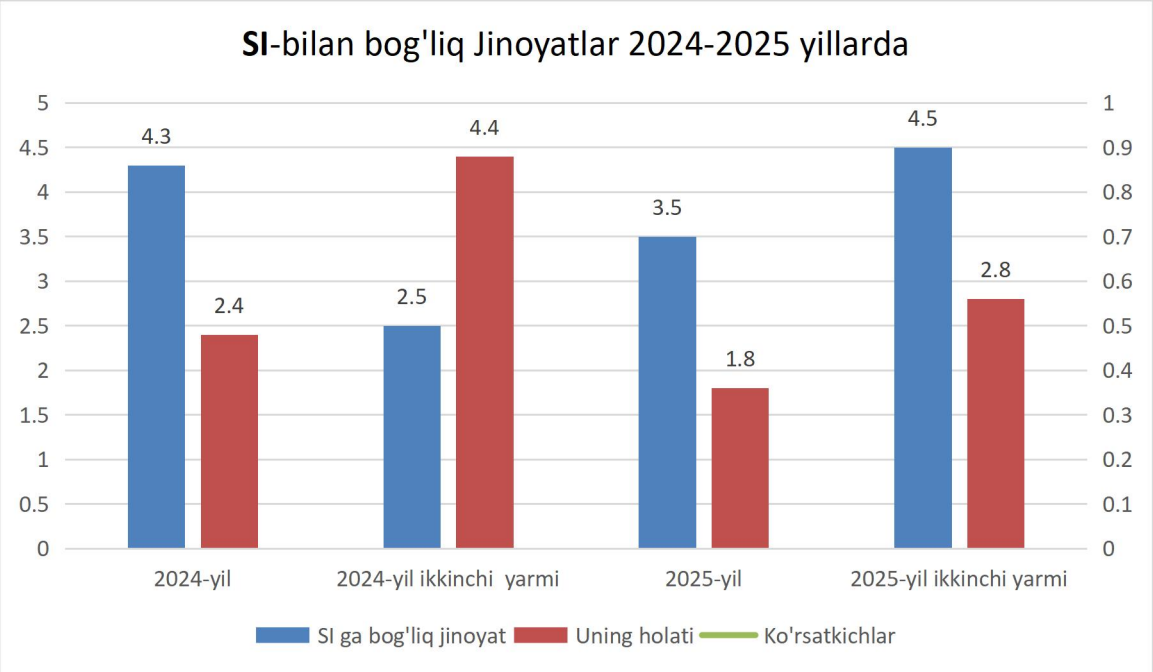
2. Statistika va yetkazilgan zarar (2024-2025)

Moliyaviy zarar: 2024-yilning o'zida kiberjinoyatchilar tomonidan fuqarolarga 603 milliard so'm miqdorida zarar yetkazilgan.

O'sish sur'ati: So'nggi 5 yil ichida kiberjinoyatlar soni 68 baravarga, birgina 2024-yilning o'zida esa o'tgan yilga nisbatan 9,1 barobarga oshgan.

Bank kartalari: Kiberjinoyatlarning 98% qismi bank kartalari va onlayn to'lov tizimlari bilan bog'liq bo'lib qolmoqda.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Muhokama va xulosa

Olib borilgan tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, sun’iy intellektni huquqiy tartibga solish O‘zbekiston huquq tizimining muhim va dolzarb yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Amaldagi qonunchilik sun’iy intellektdan foydalanish jarayonini to‘liq qamrab olmaydi va ushbu sohada normativ bo‘shliqlar mavjud.Agarda yuqorida aytib o’tilgan yechimlarni bajarsak SI bilan bog’liq jinoyatlar kamayadi.

Shu munosabat bilan quyidagi takliflar ilgari suriladi:

1. Sun’iy intellektni huquqiy tartibga solishga bag‘ishlangan alohida qonun qabul qilish;

2. Sun’iy intellekt tizimlari faoliyatida shaffoflik va hisobdorlikni ta’minlovchi normalarni joriy etish;

3. Sun’iy intellektdan foydalanishda inson huquqlarini himoya qilish mexanizmlarini kuchaytirish;

4. Davlat organlari faoliyatida sun’iy intellektni qo‘llash bo‘yicha yagona huquqiy standartlarni belgilash.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Mazkur takliflarning amalga oshirilishi O‘zbekiston Respublikasida raqamli huquqiy davlatni shakllantirishga, shuningdek “O‘zbekiston–2030” strategiyasida belgilangan ustuvor vazifalarning ijrosini ta’minlashga xizmat qiladi

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston–2030” strategiyasi.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi.
4. O‘zbekiston Respublikasining “Axborotlashtirish to‘g‘risida”gi Qonuni.
5. O‘zbekiston Respublikasining “Shaxsiy ma’lumotlar to‘g‘risida”gi Qonuni.
6. O‘zbekiston Respublikasining “Elektron hukumat to‘g‘risida”gi Qonuni.
7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining raqamli texnologiyalarni rivojlantirishga oid qarorlari.
8. Sun’iy intellekt va huquq: milliy va xalqaro tajriba bo‘yicha ilmiy maqolalar (2020–2024).